

LLVM

Conținut

1. [LLVM. Prezentare](#)
2. [Generarea Codului LLVM IR](#)
 1. [Prerequisites](#)
 2. [AST](#)
3. [Optimizări](#)
 1. [Elemente teoretice](#)
 2. [Elemente practice](#)
4. [Generare cod mașină sau assembly code pentru arhitecturi diferite](#)
 1. [Generare assembly code](#)
 2. [Generare cod mașină](#)
5. [clang](#)

1. Prezentare LLVM

LLVM, denumit fiind Low-Level Virtual Machine, deși autorii zis că acesta nu este un acronim, ci numele complet al proiectului. LLVM-ul este un framework pentru compilatoare extrem de versatil și modern, conceput pentru a oferi un set de instrumente pentru construirea de compilatoare și sisteme de procesare a limbajului robuste și de înaltă performanță. Conceput inițial în 2000 la Universitatea din Illinois, LLVM a evoluat într-un cadru standard industrial adoptat pe scară largă de organizații și dezvoltatori pentru flexibilitatea sa, designul modular și lanțul cuprinzător de instrumente.

Caracteristici cheie

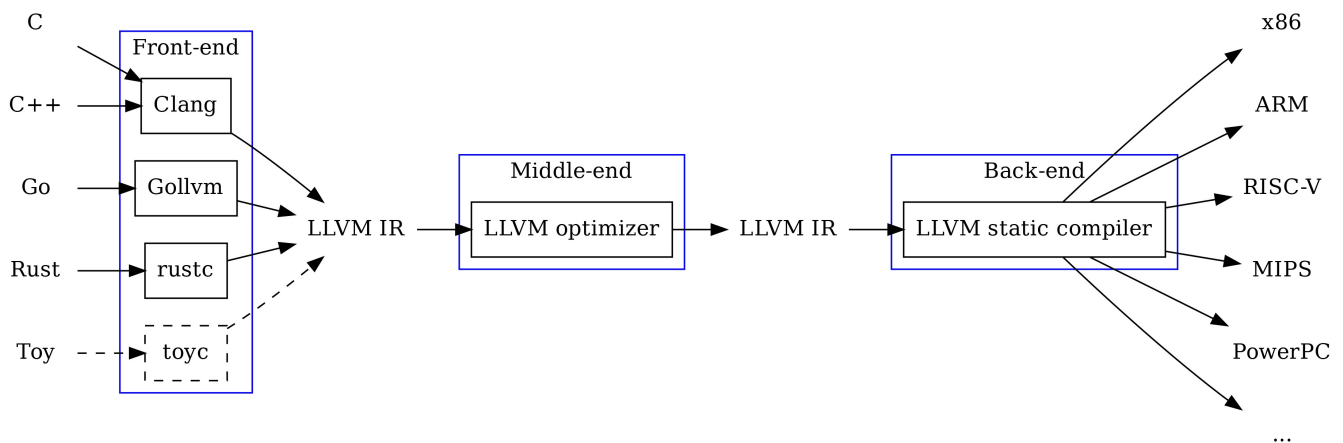
- *Reprezentarea intermediară (IR):* LLVM IR este un limbaj de programare independent de platformă, puternic tipizat și de nivel scăzut. Acesta servește ca abstracție de bază care permite o gamă largă de optimizări și transformări pe diferite arhitecturi hardware. Disponibil atât în formate citibile de către om, cât și în formate binare, (de exemplu, fișiere .ll și .bc), LLVM IR este esențial pentru portabilitatea și flexibilitatea sa.
- *Proiectare modulară și extensibilă:* LLVM este conceput ca o colecție de componente modulare, cum ar fi front-end, middle-end și back-end, fiecare gestionând diferite etape ale compilării. Această modularitate permite dezvoltatorilor să personalizeze și să extindă LLVM pentru a crea compilatoare specifice domeniului, pentru a integra procese de optimizare personalizate sau pentru a suporta noi arhitecturi hardware.
- *Suport multilingv și multiplatformă:* LLVM suportă o gamă largă de limbaje de programare prin diverse front-ends, cum ar fi Clang pentru C, C++ și Objective-C și alte proiecte pentru limbaje precum Rust, Swift, Julia și altele. Capacitatea sa de a viza arhitecturi multiple, inclusiv x86, ARM, RISC-V și GPU, îl face foarte adaptabil pentru diverse nevoi de dezvoltare.
- *Capacități de optimizare:* LLVM oferă un set bogat de procese de optimizare atât la nivelul IR, cât și la cel specific arhitecturii țintă. Acestea includ transformări avansate ce asigură performanța și eficiența

codului.

Arhitectura LLVM

LLVM urmează un pipeline de compilare în 3 faze:

1. *Front-End*: Front-end-ul convertește codul sursă de nivel înalt în LLVM IR. Diferite compilatoare front-end (precum Clang pentru C/C++, Swift, Rust) asigură analiza sintaxei, verificarea semantică și generarea codului pentru a produce IR.
2. *Middle-End*: Middle-end efectuează optimizări independente de țintă pe IR. Acesta aplică diverse transformări pentru a îmbunătăți performanța, a reduce dimensiunea codului și a simplifica structura programului, păstrând în același timp corectitudinea.
3. *Back-End*: Partea din spate translatează IR optimizat în cod de asamblare sau mașină specific arhitecturii țintă. Se mai ocupă de sarcini precum selectarea instrucțiunilor, alocarea registrelor și optimizările specifice țintă pentru a asigura o execuție eficientă.

2. Generarea Codului LLVM IR

I. Prerequisites

☐ LLVM dev

```
sudo apt install llvm-dev
```

II. AST

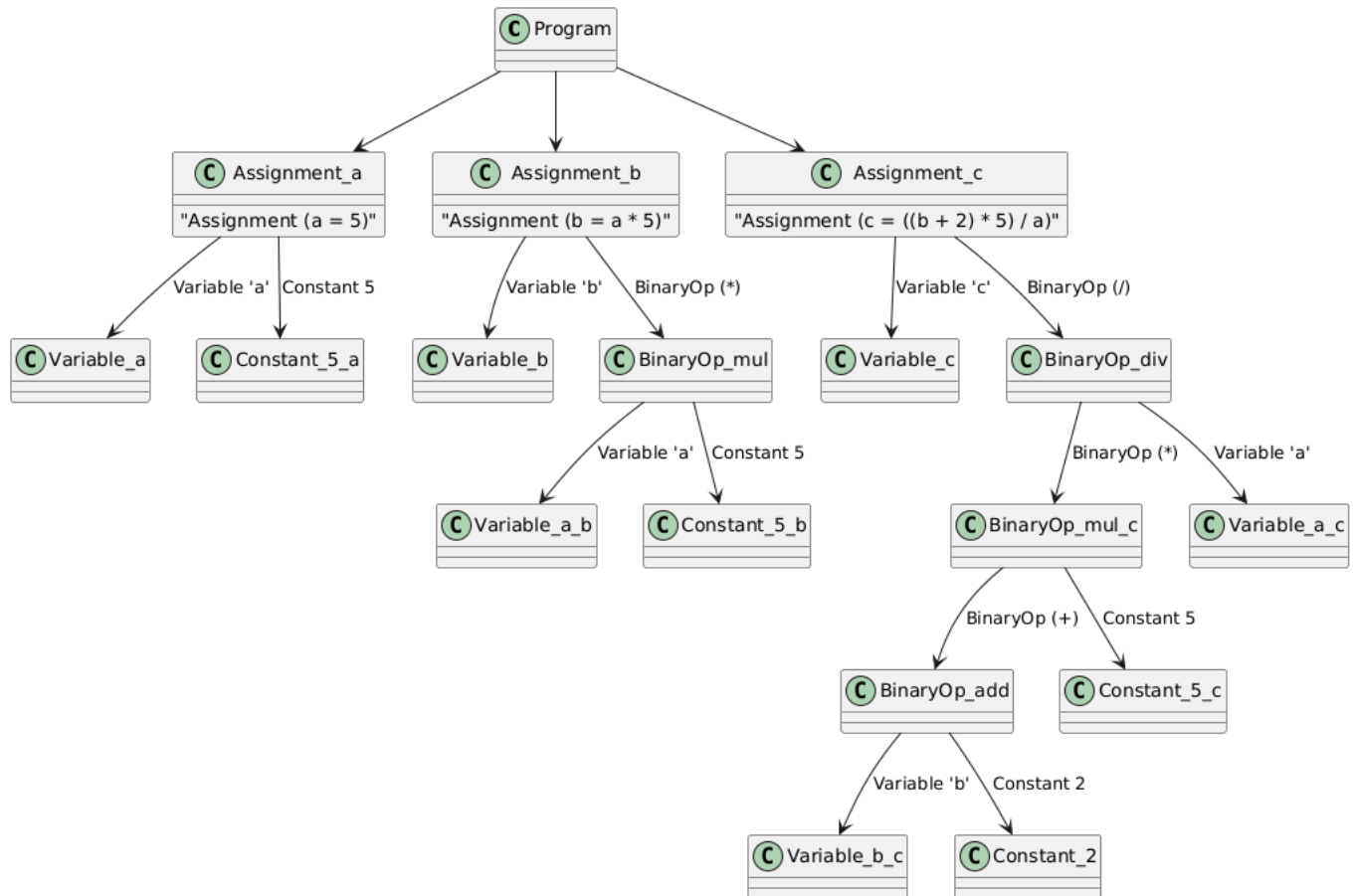

Reprezentarea AST (Abstract Syntax Tree) este un pas esențial în procesul de compilare atunci când folosim LLVM (sau orice alt framework de generare de cod intermediar). AST-ul servește drept punte între analiza inițială a codului sursă și generarea de cod executabil. Un AST (Abstract Syntax Tree) este o reprezentare ierarhică a structurii logice a unui program. Spre deosebire de codul sursă brut, AST-ul elimină detalii de suprafață, cum ar fi paranteze sau caractere de spațiu, păstrând doar structura semantică a programului.

Pseudocod:

```
Integer a = 5;  
Integer b = a * 5;  
Integer c = (b + 2) * 5 / a;
```

AST este o structură arborescentă care reprezintă operațiunile și expresiile. Iată cum arată AST pentru acest cod:

Claasele de reprezentare a nodurilor AST

```

#include <memory>
#include <vector>
#include <string>

// Base class for all AST nodes
class ASTNode {
public:
    virtual ~ASTNode() = default;
};

// Represents a variable
class Variable : public ASTNode {
public:
    std::string name;
    explicit Variable(const std::string& name) : name(name) {}
};

// Represents a constant (integer value)
class Constant : public ASTNode {
public:
    int value;
    explicit Constant(int value) : value(value) {}
};

// Represents a binary operation (e.g., +, -, *, /)

```

```

class BinaryOp : public ASTNode {
public:
    char op;
    std::unique_ptr<ASTNode> left;
    std::unique_ptr<ASTNode> right;

    BinaryOp(char op, std::unique_ptr<ASTNode> left, std::unique_ptr<ASTNode>
right)
        : op(op), left(std::move(left)), right(std::move(right)) {}
};

// Represents an assignment (e.g., a = 5)
class Assignment : public ASTNode {
public:
    std::string variableName;
    std::unique_ptr<ASTNode> expression;

    Assignment(const std::string& variableName, std::unique_ptr<ASTNode>
expression)
        : variableName(variableName), expression(std::move(expression)) {}
};

// Represents the program root
class Program : public ASTNode {
public:
    std::vector<std::unique_ptr<ASTNode>> statements;

    void addStatement(std::unique_ptr<ASTNode> statement) {
        statements.push_back(std::move(statement));
    }
};

```

Pentru a crea IR (Reprezentare intermediara) mai intai trebuie sa construim arborele AST, in cazul nostru, o sa simplificăm implementare frontend-ului (parserul, analiza sintactica si semantica) si o sa trecem direct la crearea arborelui intr-o maniera hardcodată.

```

std::unique_ptr<Program> buildAST() {
    auto program = std::make_unique<Program>();

    // a = 5
    program->addStatement(std::make_unique<Assignment>(
        "a",
        std::make_unique<Constant>(5)
    ));

    // b = a * 5
    program->addStatement(std::make_unique<Assignment>(
        "b",
        std::make_unique<BinaryOp>(
            '*',

```

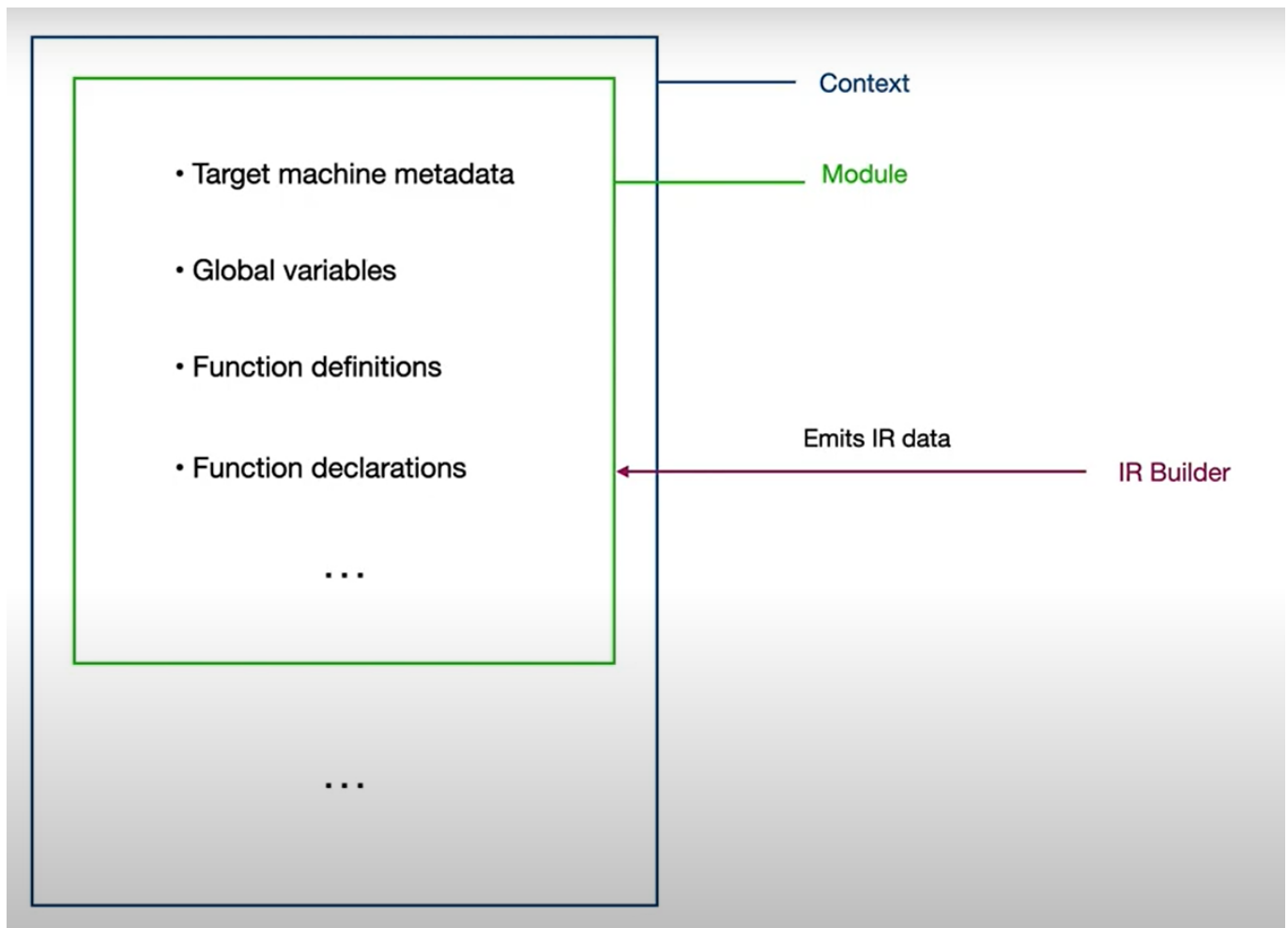
```
        std::make_unique<Variable>("a"),
        std::make_unique<Constant>(5)
    )
));

// c = (b + 2) * 5 / a
program->addStatement(std::make_unique<Assignment>(
    "c",
    std::make_unique<BinaryOp>(
        '/',
        std::make_unique<BinaryOp>(
            '*',
            std::make_unique<BinaryOp>(
                '+',
                std::make_unique<Variable>("b"),
                std::make_unique<Constant>(2)
            ),
            std::make_unique<Constant>(5)
        ),
        std::make_unique<Variable>("a")
    )
));

return program;
}
```


LLVM este o infrastructură modulară și flexibilă pentru compilatoare, iar în acest context, concepte precum module, context, funcții, și alte elemente joacă un rol esențial. Aceste componente definesc modul în care se organizează și se generează codul intermediar (IR). Să analizăm detaliat fiecare concept:

1. LLVM Context (`llvm::LLVMContext`)

Contextul reprezintă spațiul de lucru în care LLVM păstrează toate datele legate de tipuri, constante și alte obiecte globale. Este o componentă crucială pentru a preveni conflictele și pentru a gestiona resursele.

Roluri principale:

Gestionarea unică a obiectelor: Tipurile și constantele sunt create și gestionate într-un context pentru a evita duplicarea.

Izolare între module: Poți avea mai multe contexte dacă generezi mai multe module separate.

Performanță: Contextul permite reutilizarea obiectelor comune (de exemplu, tipuri de date) pentru a reduce consumul de memorie.

2. Module (`llvm::Module`)

Un modul reprezintă un program sau o unitate de traducere în LLVM. Este echivalent cu un fișier sursă în alte compilatoare și conține toate definițiile globale ale unui program.

Conținutul unui modul:

Funcții: Definiții și declarații de funcții.

Variabile globale: Date globale accesibile din toate funcțiile modulului.

Metadata: Informații adiționale, cum ar fi debug info sau optimizări.

Tipuri și constante: Obiecte definite pentru utilizare globală.

Roluri principale:

Organizare: Reunește toate componentele necesare unui program.

Compilare: Modulul este unitatea de bază transmisă backend-ului pentru generarea de cod nativ.

Exemplu:

```
llvm::Module module("MyModule", context);
```

3. Funcție (`llvm::Function`)

O funcție este o secvență de instrucțiuni IR care îndeplinește o anumită sarcină. În LLVM, funcțiile sunt componente de bază în cadrul unui modul.

Atribute ale unei funcții:

Tipul funcției (`FunctionType`): Descrie tipul valorii returnate și tipurile parametrilor.

Corpul funcției: Instrucțiunile efective, organizate în blocuri de bază.

Linkage: Modificatorii de acces (e.g., internal, external).

Blocuri de bază: Fiecare funcție este compusă din unul sau mai multe blocuri de bază (`BasicBlock`). fjdls

Exemplu

```
auto* funcType = llvm::FunctionType::get(builder.getInt32Ty(), false);
auto* mainFunc = llvm::Function::Create(
    funcType, llvm::Function::ExternalLinkage, "main", module);
```

4. Bloc de bază (`llvm::BasicBlock`)

Un bloc de bază este o secvență de instrucțiuni consecutive, fără ramificații interne. Este unitatea fundamentală a controlului fluxului în LLVM.

Atribute ale unui bloc:

Instrucțiuni: Secvența efectivă de operații. Terminator: Fiecare bloc trebuie să se termine cu o instrucțiune de control al fluxului (e.g., ret, br). Exemplu:

```
auto* entryBlock = llvm::BasicBlock::Create(context, "entry", mainFunc);
builder.SetInsertPoint(entryBlock);
```

5. Instrucțiuni (`llvm::Instruction`)

Instrucțiunile reprezintă operațiile efective din IR. Fiecare instrucțiune aparține unui bloc de bază și este generată folosind `IRBuilder`.

Tipuri de instrucțiuni:

Aritmetice: add, sub, mul, sdiv.

Memorie: alloca, load, store.

Control al fluxului: br, ret, call.

Exemplu:

```
llvm::Value* a = builder.CreateAlloca(builder.getInt32Ty(), nullptr, "a");
llvm::Value* five = llvm::ConstantInt::get(context, llvm::APInt(32, 5));
builder.CreateStore(five, a);
```

6. Tipuri (llvm::Type)

Tipurile definesc structura datelor utilizate în instrucțiunile IR. LLVM este strict tipizat, deci toate operațiile trebuie să aibă tipuri compatibile.

Tipuri comune:

Scalar: i32 (integer pe 32 de biți), float, double.

Pointeri: i32*.

Structuri: Agregate complexe.

Exemplu:

```
llvm::Type* int32Type = llvm::Type::getInt32Ty(context);
```

7. Builder (llvm::IRBuilder)

IRBuilder este un utilitar pentru generarea de instrucțiuni în LLVM IR. Este folosit pentru a simplifica procesul de creare a instrucțiunilor și pentru a seta punctul curent de inserție.

Roluri:

Generarea instrucțiunilor: Permite crearea de instrucțiuni cu metode intuitive (e.g., CreateAdd, CreateLoad).

Gestionarea punctului de inserție: Definește unde sunt adăugate instrucțiunile în IR.

Exemplu:

```
llvm::IRBuilder<> builder(entryBlock);
auto* sum = builder.CreateAdd(aValue, five, "addtmp");
```

8. Memorie (alloca, load, store)

LLVM gestionează memoria explicit pentru variabile utilizând instrucțiuni IR:

alloca: Alocă spațiu pentru o variabilă pe stiva.

```
auto* a = builder.CreateAlloca(builder.getInt32Ty(), nullptr, "a");
```

store: Salvează o valoare în memoria alocată.

```
builder.CreateStore(five, a);
```

load: Încarcă valoarea din memorie.

```
auto* aValue = builder.CreateLoad(a);
```

9. Relația între concepte

Context: Gestionează totul (tipuri, constante, etc.).

Module: Containere pentru funcții și variabile globale.

Funcții: Blocuri organizate de instrucțiuni, construite cu ajutorul builder-ului.

Blocuri de bază: Structuri pentru controlul fluxului.

Instrucțiuni: Operații individuale din cod.

Codul pentru generare LLVM IR

```
#include <llvm/IR/IRBuilder.h>
#include <llvm/IR/LLVMContext.h>
#include <llvm/IR/Module.h>
#include <llvm/IR/Verifier.h>
#include <iostream>

// Function to generate LLVM IR from the AST
llvm::Value* generateIR(ASTNode* node, llvm::IRBuilder<>& builder,
llvm::LLVMContext& context, llvm::Module& module, std::map<std::string,
llvm::Value*>& namedValues) {
    if (auto* var = dynamic_cast<Variable*>(node)) {
        // Load a variable
        return builder.CreateLoad(builder.getInt32Ty(), namedValues[var->name]);
    } else if (auto* constant = dynamic_cast<Constant*>(node)) {
        // Return a constant value
        return llvm::ConstantInt::get(builder.getInt32Ty(), constant->value);
    } else if (auto* binOp = dynamic_cast<BinaryOp*>(node)) {
        // Process binary operation
        llvm::Value* left = generateIR(binOp->left.get(), builder, context,
module, namedValues);
        llvm::Value* right = generateIR(binOp->right.get(), builder, context,
module, namedValues);
        switch (binOp->op) {
            case '+': return builder.CreateAdd(left, right, "addtmp");
            case '*': return builder.CreateMul(left, right, "multmp");
            case '/': return builder.CreateSDiv(left, right, "divtmp");
            default: throw std::runtime_error("Unknown binary operator");
        }
    } else if (auto* assignment = dynamic_cast<Assignment*>(node)) {
```

```

        // Process assignment
        llvm::Value* value = generateIR(assignment->expression.get(), builder,
context, module, namedValues);
        builder.CreateStore(value, namedValues[assignment->variableName]);
        return value;
    }
    throw std::runtime_error("Unknown AST node type");
}

int main() {
    // Setup LLVM components
    llvm::LLVMContext context;
    llvm::Module module("SimpleModule", context);
    llvm::IRBuilder<> builder(context);

    // Define variables map
    std::map<std::string, llvm::Value*> namedValues;

    // Create the main function
    llvm::FunctionType* funcType = llvm::FunctionType::get(builder.getInt32Ty(),
false);
    llvm::Function* mainFunc = llvm::Function::Create(funcType,
llvm::Function::ExternalLinkage, "main", module);

    // Create the entry basic block
    llvm::BasicBlock* entryBlock = llvm::BasicBlock::Create(context, "entry",
mainFunc);
    builder.SetInsertPoint(entryBlock);

    // Allocate variables
    namedValues["a"] = builder.CreateAlloca(builder.getInt32Ty(), nullptr, "a");
    namedValues["b"] = builder.CreateAlloca(builder.getInt32Ty(), nullptr, "b");
    namedValues["c"] = builder.CreateAlloca(builder.getInt32Ty(), nullptr, "c");

    // Build the AST
    auto program = buildAST();

    // Traverse the AST and generate IR
    for (auto& stmt : program->statements) {
        generateIR(stmt.get(), builder, context, module, namedValues);
    }

    // Return 0
    builder.CreateRet(llvm::ConstantInt::get(builder.getInt32Ty(), 0));

    // Verify the module and print IR
    if (llvm::verifyModule(module, &llvm::errs())) {
        std::cerr << "Error: Module verification failed\n";
        return 1;
    }

    module.print(llvm::outs(), nullptr);
    return 0;
}

```

3. Optimizări

I. Elemente teoretice

Faza intermediară(middle-end) a framework-ului de compilatoare LLVM este cea în care au loc majoritatea transformărilor de optimizare. Această etapă procesează reprezentarea intermediară (IR) a codului, efectuând transformări independente de arhitectura mașinii. Acestea sunt menite să îmbunătățească performanța și să reducă utilizarea resurselor. Optimizările Middle-end în LLVM IR valorifică formatul său structurat de nivel înalt, care păstrează detaliile esențiale ale programului, făcând abstracție de complexitățile specifice mașinii.

Middle-end-ul LLVM se bazează pe o infrastructură sofisticată de **passes** pentru a implementa optimizări și analize. Acestea se împart în două mari categorii: **analysis passes** și **transformation passes**, fiecare servind unui scop specific în îmbunătățirea sau pregătirea reprezentării intermediare (IR) pentru prelucrarea ulterioară.

Analysis passes sunt funcții care colectează și furnizează informații despre LLVM IR fără a-l modifica direct. Acestea servesc drept bază pentru procesele de transformare(*transformation passes*), permițându-le să ia decizii pe baza proprietăților programului. Acest proces de analiza e ușor din punct de vedere al calculului în comparație cu transformările și adesea își memorează rezultatele pentru a evita calculele redundante.

Transformation passes modifică direct IR pentru a-l optimiza. Aceste procese se bazează pe informațiile din procesele de analiză pentru a asigura corectitudinea și eficiența transformărilor lor. Ele sunt responsabile pentru îmbunătățirea performanței, reducerea dimensiunii sau simplificarea structurii codului.

Middle-end-ul LLVM oferă o multitudine de optimizări încorporate care pot fi aplicate la momentul compilării, la momentul legăturii(linker) sau la momentul rulării (în cazul compilării JIT (Just-in-Time)).

Lista cu optimizări: <https://llvm.org/docs/Passes.html>

II. Elemente practice

Optimizarea codului LLVM IR poate fi predefinită, cât și dezvoltată manual de programator. În cadrul exemplului de mai jos va fi prezentată o soluție predefinită, utilizând un instrument din infrastructura LLVM - **opt**.

Utilizând instrumentul de optimizare se va transforma versiunea neoptimizată, human-readable a fișierului ce conține codul LLVM IR într-o altă versiune optimizată, human-readable. **ir.ll** → **ir_opt.ll**.

```
opt -f -S ir.ll -stats -print-passes -o ir_opt.ll
```

Documentație instrument **opt**: <https://llvm.org/docs/CommandGuide/opt.html>

Datorită parametrului **-print-passes**, obținem o listă cu toată trecerile. Lista este una foarte mare, deci în exemplul următor sunt prezentate doar o parte din ele. Pentru a vedea toată lista, accesați <https://github.com/wDevCristian/tac-llvm> și vedeți fișierul **Module passes.txt**.

```
Module passes:  
always-inline
```

```
always-inline  
annotation2metadata  
attributor  
attributor-light  
called-value-propagation  
canonicalize-aliases  
check-debugify  
constmerge  
coro-cleanup  
coro-early  
cross-dso-cfi  
deadargelim  
debugify  
dfsan  
dot-callgraph  
dxil-upgrade  
elim-avail-extern  
extract-blocks  
forceattrs  
function-import  
globalopt  
globalsplit  
hipstdpar-interpose-alloc  
hipstdpar-select-accelerator-code  
hotcoldsplit  
inferattrs  
inliner-ml-advisor-release  
inliner-wrapper  
inliner-wrapper-no-mandatory-first  
insert-gcov-profiling  
instrorderfile  
instrprof  
internalize  
invalidate<all>  
iroutliner  
jmc-instrumenter  
lower-emutls  
lower-global-dtors  
lower-ifunc  
lowertypetests  
memprof-context-disambiguation  
memprof-module  
mergefunc  
metarenamer  
module-inline  
name-anon-globals  
no-op-module  
objc-arc-apelim  
openmp-opt  
openmp-opt-postlink  
partial-inliner  
pgo-icall-prom  
pgo-instr-gen  
pgo-instr-use  
poison-checking
```

```

print
print-callgraph
print-callgraph-sccs
print-ir-similarity
print-lcg
print-lcg-dot
print-must-be-executed-contexts
print-profile-summary
print-stack-safety
print<inline-advisor>
print<module-debuginfo>
pseudo-probe
pseudo-probe-update
recompute-globalsaa

```

Codul sursă din `ir.ll`

```

; ModuleID = 'SimpleModule'
source_filename = "SimpleModule"

define i32 @main() {
entry:
    %a = alloca i32, align 4
    %b = alloca i32, align 4
    %c = alloca i32, align 4
    store i32 5, ptr %a, align 4
    %0 = load i32, ptr %a, align 4
    %multmp = mul i32 %0, 5
    store i32 %multmp, ptr %b, align 4
    %1 = load i32, ptr %b, align 4
    %addtmp = add i32 %1, 2
    %multmp1 = mul i32 %addtmp, 5
    %2 = load i32, ptr %a, align 4
    %divtmp = sdiv i32 %multmp1, %2
    store i32 %divtmp, ptr %c, align 4
    ret i32 0
}

```

Codul sursă din `ir_opt.ll`

```

; ModuleID = 'ir.ll'
source_filename = "SimpleModule"

; Function Attrs: mustprogress nofree norecurse nosync nounwind willreturn
memory(none)
define noundef i32 @main() local_unnamed_addr #0 {
entry:
    ret i32 0
}

```

```
attributes #0 = { mustprogress nofree norecurse nosync nounwind willreturn  
memory(none) }
```

Drept rezultat, instrumentul de optimizare consideră eliminarea calculelor, din moment ce functia returneaza intr-un final valoarea \emptyset , iar variabilele nu sunt utilizate în altă parte.

4. Generare de cod mașină sau assembly code pentru arhitecturi diferite

Generarea codului este etapa finală a procesului de compilare, în care reprezentarea intermediară optimizată (IR) este translatată în codul de asamblare sau mașină specific arhitecturii acestuia.

Generarea codului în limbaj de asamblare sau cod mașină e posibilă prin utilizarea compilatorului de system LLVM - **llc**.

Documntație instrument **llc**: <https://llvm.org/docs/CommandGuide/llc.html>

I. Generare assembly code

În cazul în care nu e specificată arhitectura pentru care se generează cod mașină sau assembly code, se utilizează arhitectura computerului pe care este rulat. Datele acestea sunt cunoscute de **llc** >

```
/mnt/c/Users/Cristian/Desktop/tac-llvm/src/Compiler ast_ir* > llc --version
Ubuntu LLVM version 18.1.3
Optimized build.
Default target: x86_64-pc-linux-gnu
Host CPU: znver3
```

De dragul exemplului voi lua varianta neoptimizată a fișierului ce conține LLVM IR, iar compilarea o voi face fără a utiliza optimizările compilatorului **llc**. Fișierul .s rezultat va conține mai multe date, iar comparația dintre reprezentarea IR și codul de asamblare va fi mai evidentă.

```
llc -O0 ir.ll -filetype=asm -o ir_asm.s
```

Conținutul fișierului ir_asm.s

```
.text
.file "SimpleModule"
.globl main                # -- Begin function main
.p2align 4, 0x90
.type main,@function
main:                      # @main
.cfi_startproc
# %bb.0:                   # %entry
    movl    $5, -4(%rsp)
    imull   $5, -4(%rsp), %eax
    movl    %eax, -8(%rsp)
    movl    -8(%rsp), %eax
    addl    $2, %eax
    imull   $5, %eax, %eax
    cltd
    idivl   -4(%rsp)
    movl    %eax, -12(%rsp)
    xorl    %eax, %eax
    retq
```



```
.Lfunc_end0:  
    .size    main, .Lfunc_end0-main  
    .cfi_endproc  
  
                                # -- End function  
    .section    ".note.GNU-stack","",@progbits
```

II. Generare cod mașină

```
llc ir.ll -filetype=obj -o ir.obj
```

```

• /mnt/c/Users/Cristian/Desktop/tac-llvm/src/Compiler ast_ir* > file ir.obj
ir.obj: ELF 64-bit LSB relocatable, x86-64, version 1 (SYSV), not stripped
• /mnt/c/Users/Cristian/Desktop/tac-llvm/src/Compiler ast_ir* > xxd ir.obj
00000000: 7f45 4c46 0201 0100 0000 0000 0000 0000 .ELF.....
00000010: 0100 3e00 0100 0000 0000 0000 0000 0000 ..>.....
00000020: 0000 0000 0000 0000 5001 0000 0000 0000 .....P.....
00000030: 0000 0000 4000 0000 0000 4000 0700 0100 .....@.....@.....
00000040: c744 24fc 0500 0000 c744 24f8 1900 0000 .D$.D$.
00000050: c744 24f4 1b00 0000 31c0 c300 0000 0000 .D$.1.
00000060: 1400 0000 0000 0000 017a 5200 0178 1001 .....zR..x..
00000070: 1b0c 0708 9001 0000 1400 0000 1c00 0000 .....
00000080: 0000 0000 1b00 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000090: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000000a0: 0000 0000 0000 0000 2b00 0000 0400 f1ff .....+.
000000b0: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000000c0: 0000 0000 0300 0200 0000 0000 0000 0000 .....
000000d0: 0000 0000 0000 0000 0700 0000 1200 0200 .....
000000e0: 0000 0000 0000 0000 1b00 0000 0000 0000 .....
000000f0: 2000 0000 0000 0000 0200 0000 0200 0000 .....
00000100: 0000 0000 0000 0000 002e 7465 7874 006d .....text.m
00000110: 6169 6e00 2e6e 6f74 652e 474e 552d 7374 ain..note.GNU-st
00000120: 6163 6b00 2e72 656c 612e 6568 5f66 7261 ack..rela.eh_fra
00000130: 6d65 0053 696d 706c 654d 6f64 756c 6500 me.SimpleModule.
00000140: 2e73 7472 7461 6200 2e73 796d 7461 6200 .strtab..symtab.
00000150: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000160: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000170: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000180: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000190: 3800 0000 0300 0000 0000 0000 0000 0000 8.....
000001a0: 0000 0000 0000 0000 0801 0000 0000 0000 .....
000001b0: 4800 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 H.....
000001c0: 0100 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000001d0: 0100 0000 0100 0000 0600 0000 0000 0000 .....
000001e0: 0000 0000 0000 0000 4000 0000 0000 0000 .....@.....
000001f0: 1b00 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000200: 1000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000210: 0c00 0000 0100 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000220: 0000 0000 0000 0000 5b00 0000 0000 0000 .....[.....
00000230: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000240: 0100 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000250: 2100 0000 0100 0070 0200 0000 0000 0000 !.....p.
00000260: 0000 0000 0000 0000 6000 0000 0000 0000 .....
00000270: 3000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0.....
00000280: 0800 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000290: 1c00 0000 0400 0000 4000 0000 0000 0000 .....@.....
000002a0: 0000 0000 0000 0000 f000 0000 0000 0000 .....
000002b0: 1800 0000 0000 0000 0600 0000 0400 0000 .....
000002c0: 0800 0000 0000 0000 1800 0000 0000 0000 .....
000002d0: 4000 0000 0200 0000 0000 0000 0000 0000 @.....
000002e0: 0000 0000 0000 0000 9000 0000 0000 0000 .....
000002f0: 6000 0000 0000 0000 0100 0000 0300 0000 .....
00000300: 0800 0000 0000 0000 1800 0000 0000 0000 .....

```

Pentru a modifica arhitectura pentru care e generat codul mașină se utilizează argumentul `-march`.

Pentru a vedea pe ce arhitecturi poate fi generat codul, se utilizează comanda: `llc --version`

```
• /mnt/c/Users/Cristian/Desktop/tac-llvm/src/Compiler ast_ir* > llc --version
Ubuntu LLVM version 18.1.3
Optimized build.
Default target: x86_64-pc-linux-gnu
Host CPU: znver3

Registered Targets:
aarch64      - AArch64 (little endian)
aarch64_32   - AArch64 (little endian ILP32)
aarch64_be   - AArch64 (big endian)
amdgc        - AMD GCN GPUs
arm          - ARM
arm64        - ARM64 (little endian)
arm64_32     - ARM64 (little endian ILP32)
armeb        - ARM (big endian)
avr          - Atmel AVR Microcontroller
bpf          - BPF (host endian)
bpfbe        - BPF (big endian)
bpfeb        - BPF (little endian)
hexagon      - Hexagon
lanai        - Lanai
loongarch32  - 32-bit LoongArch
loongarch64  - 64-bit LoongArch
m68k         - Motorola 68000 family
mips         - MIPS (32-bit big endian)
mips64       - MIPS (64-bit big endian)
mips64el     - MIPS (64-bit little endian)
mipsel       - MIPS (32-bit little endian)
msp430       - MSP430 [experimental]
nvptx        - NVIDIA PTX 32-bit
nvptx64      - NVIDIA PTX 64-bit
ppc32        - PowerPC 32
ppc32le      - PowerPC 32 LE
ppc64        - PowerPC 64
ppc64le      - PowerPC 64 LE
r600         - AMD GPUs HD2XXX-HD6XXX
riscv32      - 32-bit RISC-V
riscv64      - 64-bit RISC-V
sparc        - Sparc
sparcel      - Sparc LE
sparcv9      - Sparc V9
systemz      - SystemZ
thumb        - Thumb
thumbeb      - Thumb (big endian)
ve           - VE
wasm32       - WebAssembly 32-bit
wasm64       - WebAssembly 64-bit
x86          - 32-bit X86: Pentium-Pro and above
x86_64       - 64-bit X86: EM64T and AMD64
xcore        - XCore
xtensa       - Xtensa 32
```

Exemplul pentru generarea de cod mașină pentru arhitectura ARM64.

```
llc ir.ll -march=aarch64 -filetype=obj -o ir_aarch.obj
```

```

ir_aarch.o: cannot open ir_aarch.o (No such file or directory)
• /mnt/c/Users/Cristian/Desktop/tac-llvm/src/Compiler ast_ir* > file ir_aarch.obj
ir_aarch.obj: ELF 64-bit LSB relocatable, ARM aarch64, version 1 (SYSV), not stripped
• /mnt/c/Users/Cristian/Desktop/tac-llvm/src/Compiler ast_ir* > xxd ir_aarch.obj
00000000: 7f45 4c46 0201 0100 0000 0000 0000 0000 .ELF.....
00000010: 0100 b700 0100 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000020: 0000 0000 0000 0000 9001 0000 0000 0000 .....
00000030: 0000 0000 4000 0000 0000 4000 0700 0100 ....@....@....
00000040: ff43 00d1 a800 8052 2903 8052 e003 1f2a .C....R)..R...*
00000050: e923 0129 6803 8052 e807 00b9 ff43 0091 .#.)h..R....C..
00000060: c003 5fd6 0000 0000 1000 0000 0000 0000 .._.....
00000070: 017a 5200 017c 1e01 1b0c 1f00 1000 0000 .zR..|.....
00000080: 1800 0000 0000 0000 2400 0000 0044 0e10 .....$.D..
00000090: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000000a0: 0000 0000 0000 0000 2b00 0000 0400 f1ff .....+.
000000b0: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000000c0: 0000 0000 0300 0200 0000 0000 0000 0000 .....
000000d0: 0000 0000 0000 0000 4d00 0000 0000 0200 .....M.....
000000e0: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000000f0: 4800 0000 0000 0400 0000 0000 0000 0000 H.....
00000100: 0000 0000 0000 0000 0700 0000 1200 0200 .....
00000110: 0000 0000 0000 0000 2400 0000 0000 0000 .....$.
00000120: 1c00 0000 0000 0000 0501 0000 0200 0000 .....
00000130: 0000 0000 0000 0000 002e 7465 7874 006d .....text.m
00000140: 6169 6e00 2e6e 6f74 652e 474e 552d 7374 ain..note.GNU-st
00000150: 6163 6b00 2e72 656c 612e 6568 5f66 7261 ack..rela.eh_fra
00000160: 6d65 0053 696d 706c 654d 6f64 756c 6500 me.SimpleModule.
00000170: 2e73 7472 7461 6200 2e73 796d 7461 6200 .strtab..symtab.
00000180: 2464 2e31 0024 782e 3000 0000 0000 0000 $d.1.$x.0.....
00000190: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000001a0: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000001b0: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000001c0: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000001d0: 3800 0000 0300 0000 0000 0000 0000 0000 8.....
000001e0: 0000 0000 0000 0000 3801 0000 0000 0000 .....8.....
000001f0: 5200 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 R.....
00000200: 0100 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000210: 0100 0000 0100 0000 0600 0000 0000 0000 .....
00000220: 0000 0000 0000 0000 4000 0000 0000 0000 .....@.....
00000230: 2400 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 $.
00000240: 0400 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000250: 0c00 0000 0100 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000260: 0000 0000 0000 0000 6400 0000 0000 0000 .....d.....
00000270: 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000280: 0100 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
00000290: 2100 0000 0100 0000 0200 0000 0000 0000 !.....
000002a0: 0000 0000 0000 0000 6800 0000 0000 0000 .....h.....
000002b0: 2800 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 (.....
000002c0: 0800 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 .....
000002d0: 1c00 0000 0400 0000 4000 0000 0000 0000 .....@.....
000002e0: 0000 0000 0000 0000 2001 0000 0000 0000 .....
000002f0: 1800 0000 0000 0000 0600 0000 0400 0000 .....
00000300: 0800 0000 0000 0000 1800 0000 0000 0000 .....
00000310: 4000 0000 0200 0000 0000 0000 0000 0000 @.....
00000320: 0000 0000 0000 0000 9000 0000 0000 0000 .....
00000330: 9000 0000 0000 0000 0100 0000 0500 0000 .....
00000340: 0800 0000 0000 0000 1800 0000 0000 0000 .....

```

5. Clang

Clang este un compilator care face parte din infrastructura LLVM, proiectat să ofere o alternativă modernă și performantă compilatorului GNU Compiler Collection (GCC). Principalele sale caracteristici includ:

- Un frontend de compilare pentru C, C++ și Objective-C
- Parte integrală a proiectului LLVM
- Proiectat cu un design modular și extensibil
- Oferă diagnostice de eroare foarte precise și ușor de înțeles

Clang funcționează ca un front-end care transformă codul sursă într-o reprezentare intermediară (IR) LLVM, ce poate fi ulterior procesată de alte componente ale infrastructurii LLVM. Etapele principale includ:

1. Analiza Lexicală și Sintactică
2. Generarea IR

Exemple de utilizare:

```
# Compilare simplă
clang program.c -o program

# Compilare cu optimizări
clang -O2 program.c -o program

# Generare fișier intermediar LLVM
clang -emit-llvm program.c
```

Diferențe față de GCC: Comparație Tehnică

Caracteristică	Clang	GCC
Viteză de compilare	Mai rapidă	Mai lentă
Utilizare memorie	Mai eficientă	Mai puțin eficientă
Mesaje de eroare	Detaliat și clare	Mai puțin descriptive
Modularitate	Design modular	Design monolitic
Suport IDE	Foarte bun	Limitat